

بودجه و بودجه‌ریزی در آموزش و پرورش

محمدجواد محسنی نیا، کارشناس برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی سازمان برنامه و بودجه

مقدمه:

بودجه به عنوان برنامه‌ای سالانه است که شامل مجموعه‌ای از هدف‌ها، عملیات و منابع موردنیاز است که نهایتاً به پول تقویم شده و در قالب اعتباری ارائه می‌گردد. هر قدر سازمان موردنظر گسترده‌تر باشد، اهداف متنوع‌تر عملیات گسترده‌تر و پیچیده‌تر و منابع بیشتر موردنیاز خواهد بود. و در عین حال اجرا و کنترل نیز تابعی از وسعت و گستردگی آن می‌باشد.

بودجه‌ایز سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و کنترل بر اجرای برنامه نیز تلقی می‌شود. به عبارت دیگر بودجه منضم برنامه (مجموعه‌ای از سیاستها و خط مشی‌ها و اهداف کمی و کیفی)، برنامه کار یا عملیات اجرایی، منابع می‌باشد.

به لحاظ این که سازمان آموزش و پرورش یک سازمان گسترده تلقی می‌شود بودجه و بودجه‌ریزی در آن از اهمیت بیشتری برخوردار است. هم‌چنین چون بیش از ۹۵ درصد از فعالیت‌های این بخش توسط بخش دولتی انجام می‌شود، در تأمین منابع موردنیاز آن نیز دولت سهم قابل توجهی از منابع بودجه عمومی خود را به این بخش اختصاص می‌دهد. به طوری که در بودجه کل کشور در سال ۱۳۷۸ حدود ۱۶ درصد از کل اعتبارات جاری و عمرانی بودجه عمومی دولت به بخش‌های آموزشی اختصاص یافته است که سهم آموزش و پرورش حدود از

کل بودجه عمومی دولت را شامل می‌گردد.

بودجه از نظر رسیدگی به حساب سازمان‌های دولتی و وسیله‌ای مهم است که اجرای برنامه‌ها و مصرف اعتبارات مربوط را به عهده دارد. و هم چنین بودجه در دست مدیریت نیز به عنوان ابزاری مؤثر است که در تخصیص منابع بین هزینه‌های سرمایه‌ای و مصرفی و با میان‌بخش‌های مختلف برای رسیدن به اهداف ملی و اجتماعی یک سازمان بسیار کارساز است.

با توجه به نقش مؤثر بودجه در حسابداری سازمان‌ها و ابزار تخصیص منابع بین اولویت‌های بین‌بخشی است که در سازمانی گسترده هم چون آموزش و پرورش، شناخت جمالی از مفاهیم و تعاریف در زمینه بودجه، مراحل تهیه و تقسیمات بودجه با اشاره‌ای نچندان تفصیلی بر بودجه آموزش و پرورش و سهم آن در کل هزینه‌های عمومی دولت سودمند خواهد بود. بدین منظور این مختصر برای آشنایی اجمالی مدیران آموزش و پرورش در تسمای سطوح، کارشناسان و دست‌اندرکاران مرخص آموزش و پرورش در زمینه آشنایی با مفهوم بودجه و بودجه‌ریزی در آموزش و پرورش ارائه می‌شود.

۱- تعریف و مفهوم بودجه

تاکنون تعریف‌های متعدد و متفاوتی از بودجه شده است. در متون درسی به یک بیان و در قوانین مقررات و از جمله قانون محاسبات عمومی مفهوم و تعریف دیگری از آن شده است. در این جا ابتدا به تعاریف و مفاهیم که در متون درسی و کلاسیک در مورد بودجه آمده است، اشاره می‌شود و سپس تعاریف مندرج در قوانین آورده می‌شود.

کلمه بودجه از زبان فرانسه ریشه گرفته و سپس در زبان‌های انگلیسی و فارسی وارد شده است و در معنای لغوی به کیف یا کیسه چرمی کوچک که صورت دریافتها و پرداخت‌های کشور را در آن قرار می‌دهند اطلاق می‌شود. مفهوم آن در بین عامه مردم دخل و خرج و یا درآمدها و هزینه‌های دولت است. لیکن بودجه از نظر مفهوم و تعریف، هدف، شکل و محتوی و حدود شمول آن تغییرات محسوسی یافته است. تا جایی که هم اکنون آن را مهم‌ترین ابزار برای اداره اقتصاد منی کشور و ابزار مدیریت می‌دانند و یا آن را وسیله‌ای مهم از نظر رسیدگی، حساب سازمان‌های دولتی که عهده‌دار اجرای برنامه‌ها و مصرف اعتبارات مربوط هستند، تلقی می‌کنند و با بودجه در دست مدیریت به عنوان ابزاری مؤثر در تخصیص منابع میان اولویت‌های بین‌بخشی بیان می‌شود.

از بودجه تعریف‌های مختلفی شده و در آن‌ها به خوبی عوامل درآمد-هزینه، مدت زمان و عامل هدف و برنامه کار وارد می‌گردد. به بعضی از تعریف‌های گوناگون بودجه اشاره می‌شود:

بودجه: برنامه مالی است برای عملیات آتی.

بودجه: بیان مالی یا مقداری سیاستی است که در طول مدت معینی در زمان آینده، برای وصول به هدف‌های تعیین شده، باید تعقیب شود.

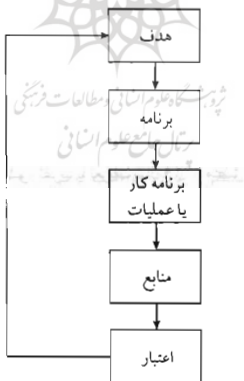
بودجه: یک سند مالی است مربوط به هزینه‌ها و درآمدهای دولت.

بودجه: یک برنامه کار است، یک پیش‌بینی است، یک مجوز است و می‌تواند یک معیار هزینه، یک ضابطه سنجش کارائی دستگاه‌ها می‌باشد.

بودجه: نشان‌دهنده سیاست مالی دولت در جهت اهداف اقتصادی و اجتماعی در یک دوره کوتاه می‌باشد.

و بطور کلی، بودجه مجموعه‌ای است از هدف‌ها، عملیات، منابع موردنیاز که نهایتاً به پول تقریب شده و در قالب اعتبار ارایه می‌گردد و میان آنها روابط منطقی و قابل توجهی وجود داشته باشد.

مفهوم بودجه در قالب نمودار شماره (۱) به شرح زیر نشان داده می‌شود.

در قوانین و مقررات مالی کشور نیز اولین بار در سال ۱۳۲۹ هـ. قمری (۱۲۸۹ هـ. شمسی) بودجه در قانون محاسبات عمومی بدین صورت تعریف می شود: «بودجه سندی است که معاملات دخل و خرج مملکتی برای مدت معین در آن پیش بینی و تصویب می گردد. مدت مزبور را سند مالی می گویند که عبارت از یک سال شمسی است. و یا در سال ۱۳۱۲ هـ. شمسی در قانون محاسبات عمومی آمده است. «بودجه لایحه پیش بینی کلیه عواید و مخارج مملکتی است برای مدت یک سال شمسی».

در قانون محاسبات عمومی سال ۱۳۲۹ هـ. شمسی «بودجه کل کشور برنامه مالی دولت است که برای یک سال مالی تهیه و حاوی پیش بینی درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار و برآورد هزینه ها برای انجام عملیات که منجر به وصول هدف های دولت می شود و از سه قسمت تشکیل می شود.

۱- بودجه عمرمی دولت که شامل اجزاء زیر است:

الف - بودجه عادی برای وزارتخانه ها و مؤسسات دولتی - این بودجه شامل اعتباراتی نیز خواهد بود که مستقیماً به وظائف یک وزارتخانه یا مؤسسه دولتی نیست و تحت عنوان خاص منظور می گردد.

ب - بودجه عمرانی برای اجرای برنامه های عمرانی

۲- بودجه شرکت های دولتی

۳- بودجه مؤسساتی که تحت عنوانی غیر از عناوین فوق در بودجه کل کشور منظور می شود. *

بالاخره در قانون محاسبات عمومی کشور مصوب سال ۱۳۶۶ هـ. شمسی مجلس شورای اسلامی نیز تعریف بودجه کل کشور تقریباً با تعریف سال ۱۳۴۹ منطبق است و تغییراتی جزئی در متن آن داده شده. در این قانون، بودجه کل کشور چنین تعریف شده است:

«بودجه کل کشور، برنامه مالی دولت است که برای یک سال مالی تهیه و حاوی پیش بینی درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار برآورد هزینه ها برای انجام عملیاتی که منجر به نیل به سیاست ها، و هدف های قانونی می شود و از سه قسمت به شرح زیر تشکیل می شود:

۱- بودجه عمومی دولت که شامل اجزاء زیر است:

الف - پیش بینی دریافت ها و منابع تأمین اعتبار که بطور مستقیم و غیر مستقیم در سال مالی قانون بودجه به وسیله دستگاه ها از طریق حساب های خزانه داری کل اخذ می گردد.

ب- پیش‌بینی پرداخت‌هایی که از محل درآمد عمومی با اختصاصی برای اعتبارات جاری و عمرانی و اختصاصی دستگاه‌های اجرایی می‌تواند در سال مالی مربوط انجام دهد.

۲- بودجه شرکت‌های دولتی و بانک‌ها شامل پیش‌بینی درآمد‌ها و سایر منابع تأمین اعتبار.

۳- بودجه مؤسساتی که تحت عنوانی غیر از عناوین فوق در بودجه منظور می‌شود.

امروزه، بودجه فقط صورت دخل و خرج مملکت نیست. بلکه مهمترین ابزار برای اداره اقتصاد ملی یک کشور تلقی می‌شود و بودجه سالیانه در چهارچوب برنامه‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی تهیه و اجرا می‌گردد. و به عبارت دیگر در بودجه دولت، خط‌مشی‌ها و سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی به گونه‌ای که نیل به اهداف را میسر می‌سازد، طراحی و اجرا می‌گردد.

فرهنگ و بحث‌های سازماندهی و برنامه‌ریزی در اقتصاد

۲- ارتباط بودجه با برنامه و برنامه‌ریزی:

بودجه به عنوان برنامه کوتاه مدت سالانه جامع‌ترین برنامه کشور در کلیه امور جامعه است و نشان دهنده نقش دولت در امور اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی می‌باشد، که نقش اساسی در تعادل‌های اقتصادی شامل تعادل‌های مالی و پولی را نیز دارد. همان‌طور که در تعریف‌های بودجه اشاره شد؛ بودجه یک برنامه مالی یا برنامه کار و عملیات است که در مدت یک سال به اجرا در می‌آید. از طرفی نیز برنامه‌ریزی به عنوان پدیده‌ای پیچیده و چندجانبه است و «کوششی آگاهانه و منظم برای انتخاب بهترین شقوق موجود برای نیل به هدف خاص» بیان می‌کنند و یا از دید بودجه و اقتصاد، برنامه‌ریزی «روشی است که به وسیله آن می‌توان از منابع محدود موجود، حد متناسبی از رضایت را کسب کرد. از برنامه‌ریزی نیز تعریف‌های مختلفی شده است که به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود:

برنامه‌ریزی: عمل منطقی و عاقلانه‌ای است که طی آن از منافع آتی به خاطر منابع و فواید بیشتر آن صرف نظر می‌شود.

برنامه‌ریزی: فرآیند سازمان‌یافته‌ای است که کشوری از طریق آن هدف‌های توسعه خود را تحقق می‌بخشد.

برنامه‌ریزی: فعالیتی است که به منظور تعیین هدف‌های هم‌بسته و اولویت‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی و تعیین وسائل خاص برای رسیدن به هدف‌های مذکور و کاربرد مؤثر این وسائل برای تحقق هدف‌های تعیین شده، انجام می‌شود.

برنامه‌ریزی: به نظام آوردن آینده است به گونه‌ای که تمامی ظرفیت‌های مادی و معنوی

نظام اجتماعی به سمتی حرکت کنند که در همه حال تأمین نیازهای محسوس و متصور کلیه افراد جامعه را فراهم سازد.

بدین ترتیب ملاحظه می شود که بودجه در واقع، یک برنامه کلان است که به سمت های مختلفی از امور جامعه تقسیم می شود و هریک از قسمت های نیز برنامه های عملیاتی یا اجرایی کوچکتری تقسیم می شوند. و به عبارتی برنامه نقشه نظم آوری در کنترل فعالیت ها را بر عهده خواهد داشت. به طوری که برخی برنامه را چنین تعریف می کنند. «هر روند ترتیب داری که در هر سزمانی بتوانی نظمی را کنترل کند که تحت آن نظم، اعمالی صورت پذیرد، برنامه نام دارد.» و برنامه ابزار اتخاذ تصمیم است که وظائف زیر برای آن متصور است:

- برنامه باید تصمیمات را در یک واحد متمرکز نماید.
- برنامه باید دیگران را از تصمیمات برنامه ای آگاه کند.
- برنامه باید نقش روشن کننده اذهان عمومی و قبولاندن تصمیمات را داشته باشد.
- برنامه از پیش تدابیر رسیدن به مطلوب را فراهم کند.
- برنامه باید انتقال حق تصمیم را ممکن سازد.

همانطور که از تعریف برنامه و برنامه ریزی مستفاد می شود، برنامه متضمن دورنگری لازم و سنجش اثرات بلندمدت تصمیمات است و معطوف به هدف های بلندمدت تر و پویاتر رشد و توسعه آینده است. و حال آنکه بودجه معطوف به هدف های محدود و به صورت ایستا و تحت شرایط موجود و به منظور بهره برداری مناسب از امکانات است و ناقد دورنگری لازم برای سنجش اثرات بلندمدت تصمیمات جاری و سرمایه گذاری هاست. بدون دورنگری تصمیمات سرمایه گذاری که در دوره کوتاه مدت ممکن است منقول به نظر رسد در دوره های بلندمدت تر گرفتاری و عدم توازن های داخلی و خارجی را به وجود آورد.

بنابراین در بودجه سالانه بایستی در چهارچوب برنامه های میان مدت توسعه اقتصادی و اجتماعی تهیه گردد که اهداف و سیاست های برنامه های میان مدت توسعه نیز می باید متأثر از برنامه های بلندمدت و دورنگر و الهام بخش از آینده نگری و استراتژی ها و راهبردهای مندرج در قانون اساسی هر کشور باشد.

برقراری رابطه بین برنامه و بودجه مستلزم داشتن یک نظام طبقه بندی بودجه ای و روش هایی برای پیاده کردن اقلام برنامه و بودجه است. هم چنین نظام طبقه بندی عملیاتی مبتنی بر بخش ها، وظیفه و برنامه های اجرایی و سیستم کنترل و نظارت از طریق بودجه بر هزینه ها و عملیات می تواند

رابطه منطقی بین برنامه و بودجه را فراهم سازد.

۳- طبقه بندی ها در نظام بودجه کل کشور و بودجه آموزش و پرورش:

طبقه بندی شکل سازمان یافته‌ای از یک موضوع است که می‌تواند تسهیلات لازم را برای انتخاب، تصمیم‌گیری، مدیریت و اجرا، کنترل و نظارت را فراهم سازد. بودجه در شکل متداول خود، بیانگر برنامه‌ها و عملیاتی است که برای نبل به اهداف متنوع کشور طراحی و اجرا می‌شود. بایستی به گونه‌ای طبقه بندی شود تا چگونگی توزیع هزینه‌ها و درآمدها را با توجه به سیاست‌ها، برنامه‌ها و عملیات و مناسب‌ترین روش‌های وصول به اهداف را مشخص و شرایط و سهولت لازم را برای برنامه‌ریزی، کنترل و نظارت و بهبود مدیریت را فراهم سازد. چگونگی اجرای بودجه دارای آثار و پیامدهای اقتصادی و اجتماعی متعددی است؛ طبقه بندی اقتصادی و اجتماعی بودجه می‌تواند تجزیه و تحلیل پیامدهای آن را مهیا سازد که عموماً این نوع تجزیه و تحلیل‌ها از طریق حساب‌های ملی و حساب‌های اقتصادی امکانپذیر است. به طور خلاصه طبقه بندی‌های بودجه غالباً به منظور اهداف گوناگون زیر صورت می‌گیرد.

۱- سهولت برنامه‌ریزی: تفکیک درآمدها، هزینه‌ها، سازمان‌های مجری و برنامه‌ها و عملیات مختلف دولتی و سائل بررسی و تجزیه و تحلیل اطلاعات و موجبات تسهیل برنامه‌ریزی را فراهم می‌سازد. همچنین امکانات اتخاذ تصمیم برای فرایندهای بلندمدت و انتخاب و تعیین اولویت‌ها را میسر می‌کند.

۲- بهبود مدیریت: بودجه آئینه تمام‌نمای برنامه‌ها و عملیات دولت تلقی می‌شود. با ارزیابی بودجه می‌توان میزان کارایی دستگاه‌ها و نحوه مدیریت و اداره آن را تعیین کرد. حدود و وظائف و اختیارات و مسئولیت‌ها را با امکاناتی که در اختیار دارند، سنجیده شده میزان نبل به اهداف سازمانی مورد سنجش قرار می‌گیرد و در جهت اصلاح مدیریت و افزایش کارایی دستگاه‌ها راه حل‌هایی ارائه می‌گردد.

۳- نظارت و کنترل: شاید بتوان گفت مهم‌ترین هدفی که در طبقه بندی‌های بودجه مدنظر قرار می‌گیرد موضوع کنترل و نظارت بر هزینه‌ها و عملیات مالی و اجرایی دستگاه‌هاست. طبقه بندی‌های درآمدی یا هزینه‌ای و یا عملیاتی تا کوچکترین سطح عملیات یعنی فعالیت‌ها، در قالب بودجه دستگاه‌ها، ارزشیابی، نظارت و کنترل را فراهم می‌سازد. نتایج حاصل از مصرف اعتبارات در مقایسه با اهداف پیش‌بینی شده، را از طریق طبقه بندی‌های بودجه می‌توان مورد ارزیابی

قرار داد.

۴- بررسی آثار و پیامدهای اقتصادی و اجتماعی برنامه‌ها: چون برنامه‌ها در قالب عملیات و فعالیت‌ها و منابع و اعتبار مورد نیاز آن تفویض می‌شود و به منظور نیل به اهداف متنوع کشور طراحی می‌شود، دارای آثار و پیامدهای مختلف اقتصادی و اجتماعی است.

اجرای بودجه به نوعی برای تحقق سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی دولت است و طبقه بندی‌های بودجه، که به نوعی بتواند آثار اقتصادی و اجتماعی فعالیت‌های دولت را بجاگذارد، می‌تواند تصمیم‌گیری‌های کلان‌را ميسر سازد. این نوع طبقه‌بندی بودجه از طریق حساب‌های ملی و حسابداری اقتصادی و اجتماعی انجام می‌شود. این نوع طبقه‌بندی معمولاً کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد.

۱-۳- طبقه‌بندی‌های رایج در بودجه کل کشور بشرح زیر است:

۱- طبقه‌بندی درآمدها

۲- طبقه‌بندی هزینه‌ها

۳- طبقه‌بندی عملیات

۴- طبقه‌بندی سازمانی یا دستگاهی

۵- طبقه‌بندی اقتصادی

۱-۳-۱- طبقه‌بندی درآمدها

درآمدها منابع مالی دولت است. نسیتی به موجب قانون از جامعه به صورت مالیتهای مستقیم و غیرمستقیم وصول می‌شود و به عنوان ابزاری در جهت تعادل‌های اقتصادی در جامعه ظاهر می‌گردد. بخشی نیز از طریق صادرات نفتی تأمین می‌گردد و پاره‌ی از طریق استقراض به صورت وام‌های داخلی یا خارجی به صورت سایر منابع تأمین اعتبار به دست می‌آید. بخش دیگر از درآمدها ناشی از انحصارات و مالکیت دولت؛ خدمات و فروش کالا، حق بیمه، کمک‌های دریافتی، درآمدهای اتفاقی، اصل و بهره طرح‌های اعطایی در خارج از کشور و سود حاصل از سرمایه‌گذاری دولت در داخل و خارج از کشور را شمل می‌شود.

درآمدها در بودجه کل کشور به سه دسته درآمدهای عمومی، درآمدهای اختصاصی و درآمد شرکتهای دولتی تقسیم می‌گردد. درآمدهای عمومی عبارت از درآمدهای وزارتخانه‌ها و مزسسات دولتی و مالیات و سود سهام شرکت‌های دولتی و درآمدهای حاصل از انحصارات و مالکیت و سایر درآمدهایی. شامل می‌شود که در قانون بودجه کل کشور تحت عنوان درآمد عمومی منظور

می‌شود.

درآمدهای عمومی در قانون بودجه کل کشور در هفت بخش درآمدهای مالیاتی - درآمد نفت و گاز، درآمد حاصل از انحصارات و مالکیت دولت، درآمد حاصل از خدمات و فروش کالا، حق بیمه کمک‌های دریافتی، درآمدهای انتقالی و متفرقه، اصل بهره وام‌ها و سود حاصل از سرمایه‌گذاری‌ها و بالاخره سایر منابع تأمین اعتبار شامل استقراض داخلی و خارجی است. درآمدهای اختصاصی شامل درآمدهایی است که به موجب قانون برای مصرف یا مصارف خاص در بودجه کل کشور تحت این عنوان منظور می‌گردد. درآمدهای شرکت‌های دولتی عبارت از درآمدهایی که در قبال ارائه خدمت یا فروش کالا و سایر فعالیت‌هایی که شرکت‌های مذکور به موجب قوانین و مقررات، مجاز به انجام آن‌ها هستند، عاید آن شرکت‌ها می‌گردد.

۱-۲-۳- طبقه بندی هزینه‌ها :

طبقه بندی هزینه‌ها برای اعمال صحیح حق نظارت و کنترل مردم و نمایندگان آنها در مجلس بر چگونگی مصرف اعتبارات به وسیله دولت به وجود آمده است. این نوع طبقه‌بندی با توجه به کنترل پذیر بودن بودجه یکی از قدیمی‌ترین طبقه‌بندی‌های بودجه بوده است. این طبقه‌بندی مبنای حسابداری ملی، ابزاری مناسب برای سنجش کارایی دستگاه‌ها و کنترل و نظارت بر اجرای بودجه است.

در این طبقه بندی، هزینه‌ها به چهار فصل و بیست ماده تقسیم و هریک از مواد در صورت لزوم به اجزای کوچکتری تفکیک شده است. فصول هزینه‌ای عبارتند از :

فصل اول: هزینه‌های پرسنلی
فصل دوم: هزینه‌های اداری
فصل سوم: هزینه‌های سرمایه‌ای
فصل چهارم: پرداخت‌های انتقالی

بیست ماده هزینه به ترتیب عبارت است از :

ماده ۱: حقوق و دستمزد

ماده ۲: مزایا و کمک‌ها

ماده ۳: هزینه سفر، مأموریت، حمل و نقل و ارتباطات.

ماده ۴: اجازة

ماده ۵: خدمات قراردادی

ماده ۶: سوخت، آب و برق

ماده ۷: مواد و لوازم مصرف شدنی

ماده ۸: هزینه های سری

ماده ۹: مطالعه برای ساختمان و تأسیسات

ماده ۱۰: خرید ساختمان، زمین و حقوق انتفاعی

ماده ۱۱: ساختمان

ماده ۱۲: ماشین آلات و تجهیزات عمده

ماده ۱۳: سایر کالاهای مصرف نشدنی

ماده ۱۴: وام، مشارکت و کمک برای سرمایه گذاری بخش عمومی

ماده ۱۵: وام، مشارکت و کمک برای سرمایه گذاری بخش خصوصی

ماده ۱۶: کمک و اعانه بخش عمومی

ماده ۱۷: کمک و اعانه بخش خصوصی

ماده ۱۸: بازپرداخت وام و پرداخت بهره

ماده ۱۹: پرداخت های انتقالی به کارکنان

ماده ۲۰: دیون بلامحل

۳-۱-۳- طبقه بندی عملیات :

طبقه بندی عملیات کلبه فعالیت های اقتصادی - اجتماعی دولت را دربر می گیرد و بسته به وظائف دولت ها تغییر می کند و برحسب محدوده وظائف و اختیارات دولت گروه های مشابه در فصول مختلف منظم و سپس هر فصل به چندین برنامه و هر برنامه به فعالیت جاری و طرح، تقسیم بندی می شود. نمودار نحوه طبقه بندی عملیات و سطوح آن به شکل نمودار شماره (۲) است.

تعریف امور، فصل و برنامه در طبقه بندی عملیات به شرح زیر است :

امور : مجموعاً با گروه بندی کلی عملیاتی که منظور از انجام دادن آن ها، رسیدن به یکی از

هدف های کلی دولت است و شامل امور عمومی - اجتماعی - رفاهی و اقتصادی است.

فصل : مجموعه ای از کوشش های سازمان یافته که خدمات معینی را برای جامعه انجام

می دهد، هر یک از امور به چندین فصل تقسیم می شود. به عنوان مثال امور اجتماعی به فصول :

آموزش و پرورش عمومی - فرهنگ و هنر - بهداشت درمان و تغذیه - تأمین اجتماعی و بهزیستی -

نمودار شماره (۲) - نحوه طبقه‌بندی عملیات و سطوح آن

تربیت بدنی و امور جوانان - عمران شهرها - عمران و نوسازی روستاها - تأمین مسکن - حفاظت محیط زیست - عملیات چند منظوره، توسعه نواحی - آموزش فنی و حرفه‌ای - آموزش عالی و تحقیقات تقسیم می‌شود.

بدین ترتیب فصول آموزشی در امور اجتماعی طبقه‌بندی می‌شود و شامل فصل آموزش و پرورش عمومی - فصل آموزش فنی و حرفه‌ای و فصل آموزش عالی می‌گردد.

برنامه: عبارت است از مجموعه وظائف مشابه و مرتبط در داخل هر یک از فصول که وظائف و مسئولیت‌های دستگاه‌های اجرایی را مشخص می‌کند.

در طبقه‌بندی عملیات بودجه کل کشور، در امور اجتماعی، فصل آموزش و پرورش عمومی به برنامه‌های زیر تقسیم می‌شود:

امور اجتماعی:

فصل اول: آموزش و پرورش عمومی

برنامه اول: آموزش قبل از دبستان

برنامه دوم: آموزش ابتدایی

برنامه سوم: آموزش بزرگسالان

برنامه چهارم: آموزش راهنمایی تحصیلی

برنامه پنجم: آموزش متوسطه عمومی

برنامه ششم: آموزش کودکان استثنایی

برنامه هفتم: امور تربیتی و پرورشی

برنامه هشتم: عملیات کمک آموزشی

برنامه نهم: تحقیق و بررسی

برنامه دهم: تربیت مدام - آموزش عمومی

برنامه یازدهم: خدمات اداری

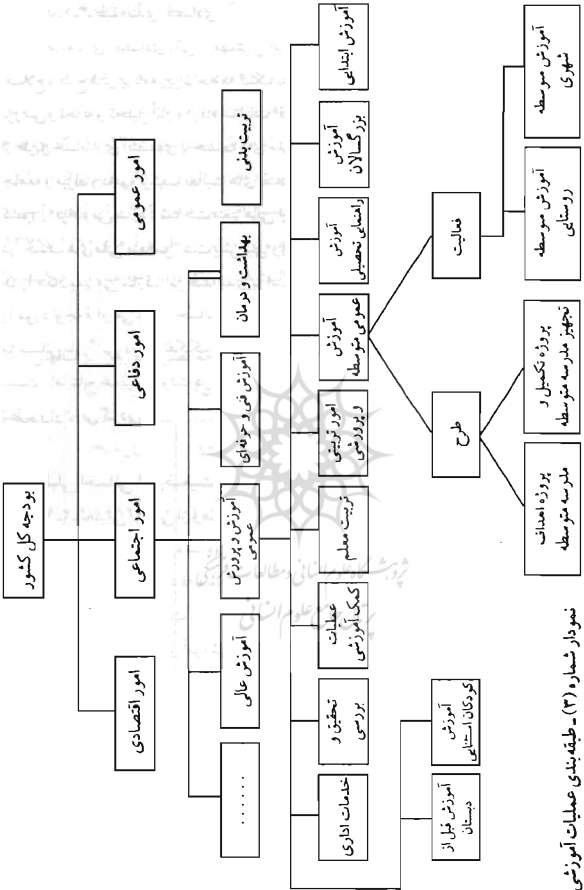
وزارت آموزش و پرورش انجام این برنامه ها را برعهده دارد، که اجرای برنامه های مذکور بر حسب نیز به فعالیت ها، طرح ها و پروژه های مختلف تفکیک می شود.

فعالیت: عبارت است از مجموعه عملیات و خدماتی که برای نیل به اهداف برنامه ضروری است. در قانون برنامه و بودجه فعالیت را یک سلسله عملیات و خدمات مشابه و هم جنس که اعتبارات آن از نوع اعتبارات جاری است و برای نیل به اهداف برنامه ضروری است، تعریف کرده است.

طرح نیز عبارت از مجموعه عملیات و خدماتی که جنبه سرمایه ای دارد و برای نیل به اهداف برنامه صورت می گیرد و شامل یک یا چند پروژه است که پروژه های مذکور، هدف های طرح را پوشش می دهند. بطور خلاصه طبقه بندی عملیات آموزشی در بودجه کل کشور به شکل نمودار شماره (۳) است.

۳-۱-۴ طبقه بندی سازمانی یا دستگاهی:

این طبقه بندی از قدیمی ترین و اولین پدیده در نظام بودجه ریزی دولتی در ایران است و اعتبارات بودجه بر حسب دستگاه ها مشخص می شود. دستگاه ها در دولت نقش عامل را دارند که اصطلاحاً در نظام بودجه ایران دستگاه اجرایی می نامند و منظور از آن وزارتخانه ها، نیروها و سازمان های تابعه ارتش، استانداری یا فرمانداری کل، به شهرداری و مؤسسات تابعه شهرداری - مؤسسه دولتی و یا وابسته به دولت، شرکت های دولتی، مؤسسه عمومی عام المنفعه و مؤسسه اعتباری تخصصی است که عهده دار اجرای قسمتی از برنامه سالانه می شوند.

نمودار شماره (۳) - طبقه‌بندی عملیات آموزشی

۵-۱-۳- طبقه بندی اقتصادی

طبقه بندی اقتصادی یکی از مهمترین ابزارهایی است که می تواند به بررسی و کنترل و اصلاح طرح های برنامه ریزان جامعه کمک نماید. اطلاعات این طبقه بندی عمدتاً بر اساس بررسی و تجزیه و تحلیل آثار و ارقام عملیات اقتصادی دولت تهیه و تنظیم می شود. این اطلاعات از طریق حسابداری اقتصادی یا حساب های ملی با ارائه تصویر روشن و جامعی از ساختار اقتصاد جامعه و میزان و نحوه ترکیب فعالیت های اقتصادی امکان بررسی و تصمیم گیری درباره اقتصاد کشور را فراهم می سازد. شناخت متغیرهایی چون تولید- مصرف- پس انداز- سرمایه گذاری که در حساب های ملی منعکس است پیش بینی روند آینده فعالیت های اقتصادی و برنامه ریزی برای آن را امکان پذیر می سازد. این طبقه بندی بر اساس حساب های دولتی است و کلیه عملیات دولت را مورد توجه قرار می دهد. حساب های سرمایه ای را از حساب های جاری و حساب های مؤسسه های بازرگانی دولت تفکیک می کند. این طبقه بندی در بودجه کل کشور در ایران منعکس نیست. اما نتایج عملیات دولت در گزارش اقتصادی سالانه بانک مرکزی و سازمان برنامه و بودجه تنظیم و ارائه می گردد.

۴- تحلیلی اجمالی از وضعیت بودجه وزارت آموزش و پرورش

۴-۱- تحلیلی اجمالی از وضعیت بودجه فعالیت های آموزشی

همانطور که قبلاً اشاره شده، در طبقه بندی عملیات بودجه کل کشور تحت امور اجتماعی سه فصل آموزشی وجود دارد که فصول مذکور عبارت از آموزش و پرورش عمومی، آموزش فنی و حرفه ای آموزش عالی است.

سهمی که فعالیت های آموزشی در مجموعه وظائف و فعالیت های دولت از کل بودجه عمومی دولت به خود اختصاص داده است در طی سالهای ۱۳۷۰ تا ۱۳۷۸ بسیار متفاوت بوده است. در سال ۱۳۷۰ سهم کل فعالیت های آموزشی از بودجه عمومی دولت ۲۲٫۲ درصد بوده که در سال ۱۳۷۴ به رقم ۱۶٫۵ درصد کاهش یافته و مجدداً در سال ۱۳۷۶ به رقم ۱۹٫۱ درصد رسیده و بالاخره در بودجه مصرف سال ۱۳۷۸ به رقم ۱۵٫۱ کاهش داده شده است. سهم فصول مذکور نیز با روندی نزولی روبرو بوده است. به طوری که فصل آموزش و پرورش عمومی در سال ۱۳۷۰ سهمی معادل ۱۶٫۴ درصد داشته و در سال ۱۳۷۸ به رقم ۱۱٫۳ درصد کاهش یافته. سهم آموزش های فنی و حرفه ای نیز از رقم ۲٫۱ درصد به ۱٫۱ درصد رسیده است. سهم بودجه آموزش

عالی از بودجه عمومی دولت نیز از ۳/۶ درصد در سال ۱۳۷۰ به رنم ۲/۷ درصد در سال ۱۳۷۸ کاهش یافته است.

(شماره ۷۶۵)

بدین ترتیب سهم فعالیت های آموزشی در بودجه عمومی دولت بشدت کاهش داشته و از اهمیت کمتری برخوردار شده است و به عبارتی رشد بودجه عمومی دولت بسیار بیشتر از رشد بودجه فعالیت های آموزشی بوده است. به گونه ای که در طی سال های ۱۳۷۰ تا ۱۳۷۸ بودجه عمومی دولت تقریباً ۱۲/۳ برابر شده، در حالی که بودجه آموزش و پرورش عمومی ۸/۵ برابر، بودجه آموزش فنی و حرفه ای ۶/۸ برابر و بودجه فصل آموزش عالی ۹/۲ برابر گردیده است. وضعیت بودجه عمومی دولت در مقایسه با بودجه فصول آموزشی در طی سال های ۱۳۷۰ تا ۱۳۷۸ و درصد مهم فعالیت های آموزشی از مجموعه فعالیت های دولت در بودجه عمومی دولت در جداول شماره (۱) و (۲) نشان داده شده است.

جدول شماره (۱) - بودجه عمومی دولت در مقایسه با بودجه فصول آموزشی در سالهای

۱۳۷۰-۷۸ (ارقام به میلیون ریال)

سال ۷۸ به سال ۷۰	سال ۱۳۷۶	سال ۱۳۷۶	سال ۱۳۷۴	سال ۱۳۷۰	
					بودجه عمومی دولت
۱۲,۳	۱۱۰,۹۹۴,۹۷۰	۷۱,۳۷۸,۴۷۶	۴۴,۱۱۲,۳۰۷	۹,۰۰۸,۱۰۶	
					بودجه فصول آموزشی
۸,۵	۱۶,۸۰۹,۸۲۵	۱۳,۶۴۸,۲۷۸	۷,۲۹۱,۶۷۳	۱,۹۸۸,۴۷۸	
					فصل آموزش و پرورش عمومی
۸,۵	۱۲,۵۵۰,۶۶۸	۱۰,۳۸۵,۲۴۴	۵,۴۷۲,۴۱۹	۱,۴۷۴,۳۹۸	
					فصل آموزش فنی و حرفه ای
۶,۸	۱,۲۲۸,۰۹۸	۷۸۷,۲۵۴	۱۲,۰۴۱	۱۸۴,۸۱۴	
					فصل آموزش عالی
۹,۲	۳,۰۱۱,۰۵۹	۲,۴۷۵,۷۸۰	۱,۸۰۷,۲۱۳	۳۲۹,۲۶۶	

جدول شماره (۲) - سهم فصول آموزشی از کل بودجه عمومی دولت در طی سال‌های ۷۸-۱۳۷۰ (درصد)

عنوان فصول	سال ۱۳۷۰	سال ۱۳۷۴	سال ۱۳۷۶	سال ۱۳۷۸
فصل آموزش و پرورش عمومی	۱۶٫۴	۱۲٫۴	۱۴٫۵	۱۱٫۳
فصل آموزش فنی و حرفه‌ای	۲٫۱	۰٫۰۳	۱٫۱	۱٫۱۲
فصل آموزش عالی	۳٫۶۵	۴٫۱	۳٫۵	۲٫۷
کل فصول آموزشی	۲۲٫۱۵	۱۶٫۵۳	۱۹٫۱	۱۵٫۱۲

مأخذ: قانون بودجه کل کشور سال‌های مذکور

۲-۴- تحلیلی از کل بودجه وزارت آموزش و پرورش

کل بودجه وزارت آموزش و پرورش شامل اعتبارات جاری و اعتبارات عمرانی است و آن مرکب از اعتباراتی است که تحت نصول آموزش و پرورش عمومی و آموزش فنی و حرفه‌ای و در برنامه‌های آموزش ابتدایی، بزرگسالان، آموزش راهنمایی تحصیلی، متوسطه نظری، فنی و حرفه‌ای، آموزش کودکان استثنایی، تربیت معلم یا آموزش‌های کاردانی و در برنامه پرورشی و تربیتی شامل امور تربیتی و برنامه‌های پشتیبانی از قبیل خدمات اداری عملیات کمک آموزشی و تحقیق و بررسی طبقه‌بندی شده است و یا در سایر فصول غیر آموزشی که تحت عنوان برنامه‌های ورزش دانش‌آموزان، پرورش و رشد استعدادهای فرهنگی و هنری، تغذیه دانش‌آموزان، خدمت رفاهی و بیمه اجتماعی کارکنان می‌باشد. بدین ترتیب وزارت آموزش و پرورش از فصول مختلف اعتباراتی به خود اختصاص می‌دهد. کل بودجه جاری و عمرانی وزارت آموزش و پرورش در طی سال‌های ۱۳۷۰ تا ۱۳۷۸ از رقم ۱۵۴۳ میلیارد ریال به رقم ۱۳۷۱۲ میلیارد ریال افزایش یافته است و به عبارتی در طی این دوره ۸٫۹ برابر گردیده است. اما به قیمت‌های ثابت در حدود ۱٫۷ برابر شده است و از رشد متوسط سالیانه‌ای حدود ۶٫۸ درصد برخوردار بوده است.

توزیع بودجه وزارت آموزش و پرورش بر حسب اعتبارات جاری و عمرانی به شرح جدول شماره (۳) است.

جدول شماره (۳) - بودجه وزارت آموزش و پرورش بر حسب جاری و عمرانی در سال‌های ۱۳۷۰-۱۳۷۸ (ارقام به میلیون ریال)

عنوان	سال ۱۳۷۰	سال ۱۳۷۴	سال ۱۳۷۶	سال ۱۳۷۸	نسبت ۷۸ به سال ۷۰
بودجه جاری (۱)	۱,۲۸۶,۹۸۶	۴,۹۸۳,۶۸۳	۱,۵۵۰,۶۶۱	۱۲,۷۲۶,۹۳۸	۹,۹
بودجه عمرانی	۲۵۶,۱۲۱	۸۰۶,۴۸۰	۱,۰۸۹,۶۸۶	۹۸۴,۵۸۶	۳,۸
جمع	۱,۵۴۳,۱۰۷	۵,۷۹۰,۱۶۳	۱۱,۶۴۰,۳۴۷	۱۳,۷۱۱,۵۲۴	۸,۹

(۱) - بودجه جاری وزارت آموزش و پرورش شامل اعتبارات جاری ذیل فصل آموزش و پرورش عمومی و سایر فصول آموزشی و غیر آموزشی است.

(۲) - مأخذ: قانون بودجه کل کشور سال‌های مذکور

۳-۴ - وضعیت بودجه جاری وزارت آموزش و پرورش

بودجه جاری شامل آن دسته از هزینه‌های جاری که برای اداره امور پرداخت شده و موجب افزایش دارایی‌های ثابت نمی‌شوند همانند حقوق و مزایا - اجاره - آب، برق و تلفن و از این قبیل و هزینه‌های سرمایه‌ای که در قالب اعتبارات عمرانی طبقه بندی می‌شود، هزینه‌هایی هستند که دارایی‌های ثابت را افزایش می‌دهند، مانند خرید یا احداث ساختمان، ماشین‌آلات و تجهیزات امثال آن می‌باشد.

بودجه جاری وزارت آموزش و پرورش که از فصول مختلف تأمین شده است در سال ۱۳۷۰ معادل ۱۲۸۷ میلیارد ریال بوده و در طی هشت سال یعنی در سال ۱۳۷۸ به رقم ۱۲۲۲۷ میلیارد ریال افزایش یافته است و به عبارتی حدوداً ۱۰ برابر گردیده است. و در طی همین مدت نیز تعداد دانش‌آموزان از حدود ۱۵,۷ میلیون نفر به حدود ۱۸,۵ میلیون نفر بالغ شده است که در این صورت سرانه جاری هزینه‌های آموزشی هر دانش‌آموز از رقم ۸ هزار تومان به ۶۸ هزار تومان رسیده است. اما با حذف تغییرات قیمت‌ها و بایررسی بودجه جاری وزارت آموزش و پرورش به قیمت‌های ثابت تغییرات آن چندان زیاد نبوده، به طوری که در طی هشتاد سال از رقم ۱۲۸۷ میلیارد ریال سال ۱۳۷۰ به رقم ۲۱۸۶ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۸ به قیمت ثابت سال ۱۳۷۰

افزایش یافته است و به عبارتی بودجه جاری وزارت آموزش و پرورش طی این مدت حدود ۱/۷ برابر شده و از رشد متوسط سالیانه ۶/۸ درصد برخوردار بوده که رشد دانش آموزی نیز بطور متوسط سالانه ۲ درصد بوده است. بدین ترتیب هزینه سرانه دانش آموزی نیز به قیمت ثابت از حدود ۸ هزار تومان در سال ۱۳۷۰ به رقم ۱۱۶۰۰۰ ریال و در سال ۱۳۷۸ به قیمت ثابت سال ۱۳۷۰ رسیده است. یعنی سرانه جاری هر دانش آموز ۱٫۵ برابر شده است.

بودجه جاری وزارت آموزش و پرورش و هزینه هر نفر دانش آموز به قیمت های جاری و ثابت سال ۱۳۷۰ و رشد متوسط سالانه آن در جدول شماره (۴) نشان داده شده است.

جدول شماره (۴) - بودجه جاری وزارت آموزش و پرورش در طی سال های ۷۸-۱۳۷۰

(ارقام به میلیون ریال)

رشد متوسط سالانه	سال ۱۳۷۸	سال ۱۳۷۶	سال ۱۳۷۴	سال ۱۳۷۰	عنوان
۳۸٫۷	۱۲٫۷۲۶٫۹۳۸	۱۰٫۵۵۰٫۶۶۱	۴٫۹۸۳٫۶۸۳	۱٫۲۸۶٫۹۸۶	هزینه جاری آموزش و پرورش
۷٫۸	۲٫۱۸۶٫۲۴۲	۲٫۱۹۲٫۹۹۶	۱٫۵۶۴٫۸۴۳	۱٫۲۸۶٫۹۸۶	هزینه آموزش و پرورش به قیمت ثابت (۱) سال ۷۰
۳۵٫۷	۶۸۰٫۰۰۰	۵۷۰٫۰۰۰	۲۸۰٫۰۰۰	۸۰٫۰۰۰	هزینه جاری به قیمت جاری
۵٫۴	۱۱۶٫۰۰۰	۱۱۸٫۰۰۰	۸۸٫۰۰۰	۸۰٫۰۰۰	هزینه آموزش و پرورش به قیمت ثابت سال ۱۳۷۰
۲٫۳	۱۸٫۵۰۰	۱۸٫۳۴۰	۱۷٫۷۶۰	۱۵٫۷۱۶	درآمد دانش آموزان (مزار تفریحی)

۴-۴- بودجه جاری وزارت آموزش و پرورش در برنامه های آموزشی

همانطور که اشاره شد بودجه جاری وزارت آموزش و پرورش بر اساس برنامه های آموزش ابتدایی، بزرگسالان، راهنمایی تحصیلی، متوسطه نظری، متوسطه فنی و حرفه ای، آموزش کودکان استثنایی تربیت معلم و آموزش های ضمن خدمت و آموزش کاردانی فنی و حرفه ای طبقه بندی می شود و عمده اعتبارات جاری آموزش و پرورش، در این برنامه ییزی آموزشی متمرکز است. در سال ۱۳۷۰ از حدود ۱۲۸۶ میلیارد ریال بودجه وزارت آموزش و پرورش ۱۱۴۷ میلیارد ریال در برنامه های

آموزشی است. به عبارتی حدود ۸۹٫۲ درصد از اعتبارات جاری آموزش و پرورش در این برنامه‌ها متمرکز است. در طی هشت سال این رقم به حدود ۹۶۷۹ میلیارد ریال افزایش یافته است و به عبارتی در طی این مدت اعتبارات جاری هزینه‌های آموزشی حدود ۸٫۴ برابر شده است. توزیع اعتبارات جاری برنامه‌های آموزشی به گونه‌ای است که بیشترین سهم آن مربوط به آموزش ابتدایی و سپس آموزش راهنمایی تحصیلی و بالاخره آموزش متوسطه نظری و فنی و حرفه‌ای است. بطوری که در سال ۱۳۷۰ توزیع سهم هریک از برنامه‌های مذکور به ترتیب ۴۸ درصد، ۲۳ درصد، ۱۴ درصد و ۵ درصد بوده است. باروند کاهش مقدار دانش‌آموزان ابتدایی از سهم این برنامه کامته شده و بر سهم سایر سطوح آموزشی افزوده شده است به طوری که در سال ۱۳۷۸ سهم برنامه‌های آموزش ابتدایی، راهنمایی تحصیلی، متوسطه نظری، فنی و حرفه‌ای به ترتیب معادل ۴۱٫۴ درصد، ۲۷ درصد، ۲۰ درصد و ۴٫۳ درصد بوده است. ضمناً بین ۱٫۷ تا ۲ درصد از اعتبارات برنامه‌های آموزشی به فعالیت‌های سوادآموزی اختصاص یافته است. توزیع بودجه جاری وزارت آموزش و پرورش بر حسب برنامه‌های آموزشی در طی سال‌های ۷۸-۱۳۷۰ به شرح جدول شماره (۵) بوده است.

جدول شماره (۵) - بودجه جاری وزارت آموزش و پرورش بر حسب برنامه‌های آموزشی (ارقام به میلیون ریال)

ردیف	عنوان برنامه	سال ۱۳۷۰	سال ۱۳۷۴	سال ۱۳۷۶	سال ۱۳۷۸
۱	آموزش ابتدایی	۵۵۱,۷۵۱	۱,۷۵۴,۱۴۴	۳,۵۶۵,۵۴۵	۴,۰۰۷,۶۸۹
۲	آموزش راهنمایی تحصیلی	۲۶۴,۵۶۴	۱,۰۴۱,۷۵۷	۲,۳۱۲,۱۹۰	۲,۶۴۷,۵۹۶
۳	آموزش نظری	۱۶۳,۲۹۳	۱,۰۰۸,۶۱۹	۱,۷۹۱,۰۲۹	۱,۹۲۷,۹۶۹
۴	آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای	۵۷,۴۱۷	۵۸,۰۰۲	۵۳۵,۵۴۱	۴۱۸,۱۴۶
۵	آموزش کودکان استثنایی	۱۰,۳۶۶	۵۷,۵۱۲	۱۳۲,۷۰۳	۱۷۵,۰۰۰
۶	آموزش بزرگسالان (سوادآموزی)	۲۰,۰۰۰	۹۰,۶۴۹	۱۴۲,۷۱۶	۱۹۶,۰۰۰
۷	کاردانی فنی و حرفه‌ای	—	۳۱,۹۹۱	۵۳,۳۴۹	۱۰۲,۰۰۰
۸	تربیت معلم و ضمن خدمت فرهنگیان	۷۹,۴۸۲	۱۵۳,۱۸۱	۱۶۶,۴۹۲	۱۹۴,۲۶۰
۹	جمع	۱,۱۴۶,۸۷۳	۴,۱۹۵,۸۵۵	۸,۶۹۹,۵۶۵	۹,۶۷۹,۴۶۰

مأخذ: قانون بودجه کل کشور در سالهای مربوطه

۴-۵- بودجه جاری وزارت آموزش و پرورش برحسب برنامه های تربیتی و پرورشی: بودجه جاری وزارت آموزش و پرورش بر طبق برنامه های تربیتی و پرورشی عبارت از برنامه امور تربیتی، ورزش دانش آموزان، پرورش و رشد استعداد های فرهنگی و هنری، امور جوانان و گسترش فرهنگ و هنر است که برنامه امور تربیتی بر اساس فصل آموزش و پرورش عمومی و برنامه های دیگر نیز بر اساس فصول تربیت بدنی و امور جوانان و فرهنگ و هنر طبقه بندی شده است. بودجه جاری وزارت آموزش و پرورش در برنامه های تربیتی و پرورش از رقم حدود ۴۸ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۰ به رقم ۵۰۲٫۵ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۸ افزایش یافته است. و سهم این برنامه از کل بودجه جاری آموزش و پرورش از حدود ۳٫۷ درصد به حدود ۳٫۹ درصد افزایش داده شده است. عمده اعتبارات جاری برنامه های پرورشی در برنامه امور تربیتی با حدود ۸۵ تا ۸۷٫۵ درصد است و بعد از آن سهم ورزش دانش آموزان بیش از بقیه برنامه هاست به طوری که سهم ورزش دانش آموزان نیز حدود ۸٫۷ درصد بوده است.

توزیع بودجه جاری آموزش و پرورش در برنامه های تربیتی و پرورشی به شرح جدول شماره (۶) است.

جدول شماره (۶) - بودجه جاری وزارت آموزش و پرورش بر حسب برنامه های تربیتی و پرورشی (ارقام به میلیون ریال)

ردیف	عنوان برنامه	سال ۱۳۷۰	سال ۱۳۷۴	سال ۱۳۷۶	سال ۱۳۷۸
۱	امور تربیتی	۴۲,۹۲۱	۱۸۸,۸۳۹	۴۰۷,۶۳۰	۴۲۷,۵۳۷
۲	ورزش دانش آموزان	۵,۵۰۱	۲۵,۳۶۸	۲۴,۵۰۸	۴۲,۰۰۰
۳	گسترش فرهنگ و هنر	—	۴,۰۰۰	۳,۶۹۲	۵,۵۶۰
۴	پرورش و رشد استعداد های فرهنگی و هنری امور جوانان	—	۹,۹۰۸	۱۶,۹۹۱	۲۵,۴۵۰
۵	جمع	۴۸,۴۲۲	۲۲۸,۱۱۵	۴۶۲,۸۲۱	۵۰۲,۵۴۷

مأخذ: قانون بودجه کل کشور سال های مربوطه

۴-۶. بودجه جاری وزارت آموزش و پرورش در برنامه‌های پشتیبانی

برنامه‌های پشتیبانی در بودجه وزارت آموزش و پرورش شامل برنامه‌های عملیاتی کنک آموزش، خدمات اداری در فصل آموزش و پرورش عمومی، تحقیقات آموزشی، خدمات رفاهی، بیمه‌های اجتماعی کارکنان و تغذیه دانش‌آموزان بر اساس فصول تحقیقات، بهداشت و درمان، تأمین اجتماعی است.

اعتبارات جاری وزارت آموزش و پرورش در برنامه‌های مذکور از حدود ۷ تا ۱۲ درصد کل بودجه جاری را شامل می‌شود. به‌طوری‌که در سال ۱۳۷۰ رقم آن حدود ۹۰/۵ میلیارد ریال بوده که بیشترین سهم آن نیز مربوط به اعتبارات برنامه خدمات اداری بوده و کمتر از ۱/۵ درصد از آن نیز به تحقیق و بررسی اختصاص یافته است. در سال ۱۳۷۸ این رقم به ۲۵۱۸ میلیارد ریال افزایش یافته است که چنانچه مبلغ یک هزار میلیارد ریال آن را که بعداً بین برنامه‌های دیگر توزیع خواهد شد، کسر کنیم رقم اعتبارات جاری برنامه‌های پشتیبانی آموزش و پرورش بالغ بر ۱۵۱۸ میلیارد ریال خواهد بود که سهمی معادل ۱۲ درصد را در کل بودجه جاری آموزش و پرورش داشته است. در این سال سهم اعتبارات برنامه خدمات اداری از کل اعتبارات جاری برنامه‌ها و پشتیبانی حدود ۷۰/۵ درصد بوده و سهم تحقیقات آموزشی به حدود ۱/۹ درصد افزایش یافته است. و حدود ۳/۲ درصد نیز به تغذیه دانش‌آموزان اختصاص یافته است. به عبارت دیگر چنانچه سهم برنامه‌های مذکور را در کل بودجه جاری آموزش و پرورش بخواهیم در این صورت حدود ۸/۵ درصد به برنامه خدمات اداری، حدود ۴/۰ درصد به تغذیه دانش‌آموزان و حدود ۲/۰ درصد به تحقیقات آموزشی اختصاص داده شده است. این مطالبات فزاینده را می‌توان به شرح جدول شماره (۷) است.

به‌طور کلی در قسمت ۴ سعی شده تصویری روشن از وضعیت بودجه وزارت آموزش و پرورش با تمامی ابعاد و اجزای آن ارائه گردد تا برای دست‌اندرکاران و مدیران آموزش و پرورش شناخت اجمالی را فراهم سازد. هرچند که در این مقاله کوتاه بررسی مسائلی چند از قبیل مشکلات بودجه‌ریزی در آموزش و پرورش و راه‌های تأمین منابع مالی جدید و روش‌های استفاده بهینه از منابع مالی در آموزش و پرورش و سیاست‌های آتی برای استقلال مالی مدارس و استفاده بهینه از بودجه در مدارس امکان‌پذیر نیست اما این قبیل موضوعات نیز در حیطه مسائل بودجه و بودجه‌ریزی در آموزش و پرورش می‌گنجد که نیازمند مقالاتی دیگر خواهد بود.

جدول شماره (۷) - بودجه جاری وزارت آموزش و پرورش بر حسب برنامه های پشتیبانی
(ارقام به میلیون ریال)

ردیف	عنوان برنامه	سال ۱۳۷۰	سال ۱۳۷۴	سال ۱۳۷۶	سال ۱۳۷۸
۱	عملیات کمک آموزشی	۳,۹۰۱	۸,۵۶۱	۳۹,۴۰۴	۱,۰۶۵,۷۵۳ ^(۱)
۲	تحقیقات آموزشی	۱,۳۴۴	۵,۵۰۵	۳,۳۲۳	۲۹,۹۴۵
۳	خدمات اداری	۷۷,۳۸۲	۴۲۵,۵۶۳	۹۰۱,۳۵۹	۱,۰۶۸,۰۹۱
۳	خدمات اداری	۳,۸۷۷	۹,۹۵۰	۱۴,۹۷۴	۲۳,۷۴۲
۵	بیمه های اجتماعی	—	۷۵,۹۰۰	۳۵۶,۳۷۳	۲۸۱,۲۰۰
۶	تغذیه دانش آموزان	۴,۰۰۰	۳۲,۶۷۹	۴۲,۰۳۰	۴۹,۰۰۰
۷	جمع	۹۰,۵۰۴	۵۵۸,۱۵۸	۱,۳۵۷,۴۸۳	۲,۵۱۷,۷۳۱

(۱) - مبلغ یک هزار میلیارد ریال از اعتبارات کمک آموزشی سال ۱۳۷۸ مربوط به درآمدهای وزارت آموزش و پرورش از محل عوارض کالا و خدمات است که بین سایر برنامه های آموزشی توزیع خواهد

سال ۱۳۷۸

سال ۱۳۷۶

سال ۱۳۷۴

سال ۱۳۷۰

عنوان برنامه

ردیف

جمع

تغذیه دانش آموزان

بیمه های اجتماعی

خدمات اداری

تحقیقات آموزشی

عملیات کمک آموزشی

منابع و مآخذ:

- ۱- سازمان برنامه و بودجه، نظارت و مدیریت هزینه‌های دولتی (بحثها و تجربه‌های چند کشور آسیایی)، ۱۳۷۴.
- ۲- سازمان برنامه و بودجه، قانون بودجه کل کشور سال ۱۳۷۲ - ۱۳۷۶ - ۱۳۷۸.
- ۳- صالحی، داود، مبانی امور مالی و بودجه (در آموزش و پرورش) انتشارات سمت، ۱۳۷۴.
- ۴- فرزیب، علیرضا، بودجه‌ریزی دولتی، اشارات مرکز مدیریت دولتی، سال ۱۳۷۶.
- ۵- مجلس شورای اسلامی، قانون محاسبات عمومی کشور، مصوب سال ۱۳۶۶.

پرتال جامع علوم انسانی